

בסיעתא דשמיא

שיעורים במשניות

מסכת ביכורים פרק א'

משניות ח'-ט'

שנלמדו בבית המדרש "בית יהושע"

רחוב מנחת יצחק 2

עיה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג

ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105

www.kolhalashon.com

פרק א משנה ח

הַפְּרִישׁ בְּכֹפְרֵיךָ, וּבְדַרְכֵי לְיִרוּשָׁלַיִם נִבְזְזוּ, נִגְזְלוּ לְעֵינַיִךְ כָּל נִמְקוֹ, נִרְקְבוּ וּנְמַסּוּ וּנְגָבּוּ, בְּסֹתֵר [שְׁהִיוּ יִשְׁנִים בְּדֶרֶךְ בַּחוּץ וְלֹא בַּבַּיִת, וְהָיָה שִׁיךְ שִׁיגְבּוּ מֵהֶם] אָבְדוּ, אוֹ שְׁנַטְמָאוּ, מִבֵּיא אַחֲרֵים תַּחְתֵּיהֶם וְאִינוּ קוֹרָא. הַבִּיכּוּרִים חַיִּיבִים עֲלֵיהֶם בְּאַחֲרֵיכֶם, וְצָרִיךְ לָשׁוּב לְבֵיתוֹ וְלִהְיֵא פִירוֹת אַחֲרֵים. וְלֵהֲלֵךְ בַּמִּשְׁנָה ט' לְמַדּוּהוּ מֵהַפְּסוּק. אֲךָ אִינוּ קוֹרָא שְׁאִינוּ יֹכֵל לֹמַר 'הִנֵּה הַבְּאֵתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרֵי הָאֲדָמָה', שְׁהָרִי אֵלּוּ הַפִּירוֹת אֵינָם הָרֵאשׁוֹנִים. וְכַמְבּוֹאֵר לְעֵיל שְׁבַמְקָרָא בִּיכּוּרִים אִם אִינוּ יֹכֵל לֹמַר מִפִּי חֶלֶק מֵהַפְּסוּקִים, אִינוּ קוֹרָא כָּלֵל.

וְהַשְּׁנִיִּים אֵינָם חַיִּיבִים עֲלֵיהֶם חֻמָּשׁ. לֵהֲלֵךְ בְּפֶרֶק בַּמִּשְׁנָה אֵם מְבּוֹאֵר שֶׁהַתְּרוּמָה וְהַבִּיכּוּרִים אֲסוּרִים לְזֶה, וְהָאוֹכֵל בְּמִזֵּיד חַיִּיב מִיתָה, וּבְשׁוּגָג מוֹסִיף חוּמָשׁ. כֵּאֵן בְּבִיכּוּרִים הַשְּׁנִיִּים שְׁאִינָם רַק הַשְּׁלָמָה לְבִיכּוּרִים רֵאשׁוֹנִים, אֵין חַיִּיבִים עֲלֵיהֶם חוּמָשׁ. וְכַתֵּב הַרְע"ב שֶׁמִּשְׁנָה זֶה יַחֲדָאָה הִיא, וְאִינָה לְהִלְכָה, וְנִקְטִינָן לְמַעֲשֵׂה שְׁכָן חַיִּיבִים עֲלֵיהֶם חוּמָשׁ בְּשׁוּגָג וּמִיתָה בְּמִזֵּיד, כְּבִיכּוּרִים דְּאוֹרִיתָא מִמֶּשׁ. אִמְנָם הַרְמַב"ם [פ"ד ה"ט דְּבִיכּוּרִים] פֶּסֶק כַּמִּשְׁנָה זֶה שְׁאֵין חַיִּיבִים עֲלֵיהֶם חוּמָשׁ כְּבִיכּוּרִים. וְבִיאָר הַגְּרַח"ק שְׁלִיט"א שְׁאֵין הַכּוֹנֵה בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם שֶׁהַשְּׁנִיִּים מְדַרְבְּנָן, חַיּוֹב הַבְּאֵתָם מִן הַתּוֹרָה, אֲלֵא שְׁפִטוֹר מִן הַחוּמָשׁ. וּמִצִּיָּין עוֹד שֶׁהִרְבֵּה מֵהָרֵאשׁוֹנִים נִחְלָקוּ עַל הַרְמַב"ם, הַר"שׁ, הַרַ"שׁ, הַרַ"שׁ, הַרְע"ב וְהַגְּר"א. וְנִקְטוּ שְׁחִיב חוּמָשׁ. וְשֵׁנִי שִׁטוֹת הַלְלוּ מְקוֹרָם בְּמַחְלֻקַת אַמּוֹרָאִים בִּירוּשָׁלַמִי.

וְכֵאֵן הַמְּקוֹם לְהַאֲרִיךְ בְּעֵינַיִךְ כְּלָלִי בְּמַסַּכַת בִּיכּוּרִים. אָדָם רוֹאָה תַּאנָּה שְׁבִיכְרָה כּוֹרֵךְ עֲלֵיו גְּמִי, הָאֵם רַק תַּאנָּה זֶה בִּיכּוּרִים וְלֹא יוֹתֵר? הָאֵם אֵי אֲפִשֵׁר לְהַחֲלִיפָה בְּאַחֲרֵים? הַרְמַב"ם בְּפ"ב הִי"ז כָּתַב שְׁאֵין לְבִיכּוּרִים שִׁיעוֹר מִן הַתּוֹרָה, אֲבָל מְדַרְבְּנָן צָרִיךְ לְהַפְּרִישׁ אֶחָד מִשִּׁישִׁים. כִּי הִנֵּה כָּל פְּרָדָס שֶׁהַתַּחֲחִיל לְהוֹצִיא תַּאנִּים אוֹ אֲשַׁכּוּלוֹת הֵרִי מוֹצִיא תַּחֲחִילָה רֵאשׁוֹן, וְאַח"כּ עוֹד וְעוֹד. וְהָרִי כְּשֶׁבֵא יוֹם אֶחָד לְפְרָדָס וְרוֹאָה עֶשְׂרֵה תַּאנִּים שְׁבִיכְרוּ, אֵיךְ יָדַע אֵיזָה מֵהֶם הִיא רֵאשׁוֹן? וְהָרִי 'בִּיכְר' אֵין הַכּוֹנֵה שְׁכַבֵּר נִתְבַּשֵּׁל בְּשִׁלְמוֹת שְׁא"כ מְדוּעַ מִשְׁאִירוֹ מַחוּבֵר עִם הַגְּמִי עַל הָאֵילָן, וְא"כ צָרִיךְ לְבַרֵּר מֵהִי הַגְּדֵרֶת ה'בִּיכּוּר'?

[עוֹד כַּמָּה סְפָקוֹת יֵשׁ בְּעִיקָר מִצּוֹת בִּיכּוּרִים שְׁלֵא נִתְבַּאֲרוּ בְּסַפְרֵי רַבּוּה"ק]

וְהִנֵּה מִן הַתּוֹרָה אֵין לְבִיכּוּרִים שִׁיעוֹר. וְאֵם נִכְנַס לְפְרָדָס וְרוֹאָה עֶשְׂרֵה שְׁבִיכְרוּ, יִצְטָרֵךְ לְהִבִּיא לְיִרוּשָׁלַיִם כָּל הָעֶשְׂרֵה הָאֵלֶּה שְׁאוֹתָם רֵאָה מְבַכְרִים לְפָנָיִךְ כָּל פִּירוֹת הַפְּרָדָס. כְּשִׁבִיא עֶשְׂרֵה הַלְלוּ בְּסֵל, מוֹבְטַח לוֹ שְׁזוֹ שְׁבִיכְרָה רֵאשׁוֹנָה נִכְלַלֶּת עִם הַשְּׂאֵר בְּסֵל. וְכָל שְׂאֵר הַתְּשַׁעָה אֵין לָהֶם דִּין 'תּוֹסַפֶּת בִּיכּוּרִים' אֲלֵא בִּיכּוּרִים מִמֶּשׁ, שְׁהָרִי בִּיכּוּרִים אֵין לָהֶם שִׁיעוֹר לֹא לְמַעֲלָה וְלֹא לְמַטָּה. וְהָרוּצָה לְעִשׂוֹת כָּל שְׁדָהוּ בִּיכּוּרִים, עוֹשֶׂה. כְּגוֹן מִי שְׁלֵא נִכְנַס לְשְׁדָהוּ כָּלֵל, וְבֵא בְּחוּדָשׁ אֵלּוּל וּמוֹצָא פְּרָדָס שְׁלָם עִם אֲשַׁכּוּלוֹת, אִזִּי יֹכֵל לְהִבִּיא כָּל פְּרָדָסוֹ כְּדִי שִׁיְהִיָּה בְּטוּחַ שֶׁהָרֵאשׁוֹן בִּינִיהֶם, וְאֵם רוּצָה, יֹכֵל לְעִשׂוֹת כָּל שְׁדָהוּ בִּיכּוּרִים.

אֲךָ מְדַרְבְּנָן נוֹתֵן אֶחָד מִשִּׁישִׁים. וְצ"ע אֵיךְ מִשְׁעֵרִין דְּבַר כֹּזֵה, הָאֵיךְ יָדַע מֵהַ כְּמוֹת הַפִּירוֹת הַעֲתִידִים לְצִאתָ? דַּעַת הַגְּר"א מוֹיִלְנָא שִׁישְׁעַר כַּמָּה הֵם פִּירוֹת הַפְּרָדָס, וְיִכְרוֹךְ גְּמִי עַל אֶחָד מִשִּׁישִׁים מִחֻשְׁבוֹן כָּל הַפִּירוֹת, וְכָל אֵלּוּ יִכְנִיס בְּסֵל הַבִּיכּוּרִים, מְלַבֵּד הָעֶשְׂרֵה רֵאשׁוֹנִים שְׁבִיכְרוּ. וְדַקְדַּק הַגְּרַח"ק בְּדַבְרֵיו, שְׁצָרִיךְ שִׁישְׁעַר אֶחָד מִשִּׁישִׁים לְאַחַר גְּמַר כָּל יִבּוֹל הַשְּׁדָה [שֶׁהַדָּרֵךְ שֶׁעִיקָר הַיִּבּוֹל יוֹצֵא בְּמִשְׁךְ חוּדָשׁ אֶחָד], וְבִאֲמַת שִׁיכּוֹל לְכַרוֹךְ גְּמִי עַל כָּל הַיּוֹצֵאִים רֵאשׁוֹנָה שְׁנִיָּה שְׁלִישִׁית וְעוֹד, וִירְשׁוּם מִסְפָּר, מִי יִצֵּא

שניה ומי שלישית. ואחר גמר כל היבול, ידע לחשב כמה הוא אחד משישים ויכניס בסל הביכורים. וכתב הגר"ק [ביאור הלכה, פ"ב הי"ז] שעדיין צ"ע איך יכולים לשער איך יצליח יבול השדה בהמשך הגידול. ועוד שאם כדברי הגר"א שמביא אחד משישים, אם יש לו פרדס גדול מאד, יצטרך להביא קרונות לעזרה, והרי צריך מן התורה להכניסו דוקא על כתפו? ולכן כתב להקל מאד, שכשבא פעם ראשונה לשדה ורואה פירות שביכרו, יפריש אחד משישים ממה שראה בפעם הראשונה, אך לא פחות מפרי שלם אחד. ועתה מובן שבאמת תמיד יכול להניח הסל על כתפו. וכן מובן ענין הביכורים השניים שבמשנה זו, כי עיקר הביכורים הוא ממה שביכר בראשונה, לבד מזאת יש עוד הרבה פירות שראה אותם שבכרו כשנכנס שנית לפרדסו. ולכן מביא ואינו קורא, שאינם ראשית פרי האדמה.

ודעת הרע"ב [פ"ב מ"ג] שאף מדרבנן אין צריך אחד משישים בביכורים. וכן דעת המאירי בחגיגה ז., אמנם בגמ' מסכת חולין קלו: כתוב שכן צריך להפריש בביכורים אחד משישים.

עוד כתב הגר"ק בביאור הלכה פ"ב הי"ט 'האם עיקר הקפידא שיקרא שם לזה שביכר תחילה', שהרי אינו מעכב, שיכול לעשות כל שדהו ביכורים. ומסיק שאכן עיקר מצוותו שיפריש דווקא זה שביכר לכתחילה. [וצ"ע בעושה כל שדהו ביכורים, איך יביאם על כתפו. והי"ע]. ועדיין לא נתברר אם היה אדם מחויב לבדוק מדי יום ביומו שמא ביכרה תאנה ראשונה. ובימינו אפשר לבדוק ע"י המצלמות.

נְטֵמָאוּ בְעֶזְרָה, נּוֹפֵץ וְאִינוּ קוֹרָא: כל החיוב באחריות הביכורים הוא כל זמן שעדיין לא הביאם לבית המקדש, אך אם כבר הביאם ונטמאו בעזרה, נופץ - מנער ומריק הסל מן הפירות שנטמאו. וכתב הר"ש שמניח שם הפירות לעשות 'זכר לביכורים', ואח"כ ייקחם וישרפם. והראב"ד כתב שמשאירם שם עד שירקבו או שיתמסמסו. ופי' הרע"ב שטעם שפיכת הפירות, כי הסל ניתן לכהנים דכתיב 'ולקח הכהן הטנא מידך', פעמים שאין הכהן לוקח אלא הטנא. ואינו חייב להביא ביכורים אחרים תחתיהם, כיון שבאו להר הבית, יצא ידי חובתו. ואין חייב שוב באחריותו. אך אינו קורא. וכתוב בתוס' יו"ט דכ' הר"ש לחד פירושא לירושלמי דטעמא משום דאם נטמאו ליכא שמחה. וכתוב ואמרת ושמחת¹.

וכתב הגר"ק חידוש גדול, שאף שהעני לוקחים ממנו הסל, ולא העשיר שהביא בקלתות של זהב. מ"מ אם נטמאו הפירות, נופץ הסל, ונותן הסל לבדו לכהן, אף היא של זהב! וגם שנטמא הכלי,

---

1 החסיד רבי ישראל שמעון קסטילניץ זצ"ל אמר להגה"ק רבי שלום נח מסלאנים זצוק"ל [כשבא לבקרו בעת חליו] ע"פ משנה זו, חיזוק גדול, יהודי זה הכין עצמו לקיים מצות ביכורים והכין גמי על התאנה שביכרה והניחה בסל, והלך כמה שבועות רגלית עד לבית המקדש, ושמר על הפירות מכל גזלה וגנבה וטומאה, והחצוצרות מנגנים לפניו, ולבו מלא רגש שמחה והודאה הנה הנה הוא כבר נכנס לבית המקדש עם הסל. והנה לפתע נפל מפי עורב חתיכת שרץ טמא על הפירות. ודינו לנפץ הסל, ואין הקב"ה לוקח ממנו את הטנא בלבד. היינו המחשבה של שברון הלב, שלא זיכהו הקב"ה לקיים מצוה כראוי. המחשבה הזו חשובה יותר מכל שאר המצוות שכן הצליח בהם בשלימות. לכן לוקח הכהן את הסל לבדו, היינו את הלב נשבר שלו.

יטבילוהו הכהנים. ואם אין שייך לטהרו, כיון שאפשר להשתמש בו בטומאה בדברים שאינו מוכשר לקבל טומאה, גם אז ניתן לכהנים².

פרק א משנה ט

וּמְנִין שֶׁהוּא חֵיב בְּאַחֲרֵי־וְתָן עַד שְׂיָבִיא לְהַר הַבַּיִת, אך לאחר שהביאם לביהמ"ק ונטמאו, פטור מאחריותן כנ"ל במשנה ח', שְׂנַאֲמַר (שמות כג) רֵאשִׁית בְּפוּרֵי אֲדַמְתָּךְ תָּבִיא בַּיִת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, לא כמו בפרשת כי תבא שכתוב לשון 'והנחת', כאן כתוב לשון הבאה בלבד, מְלַמֵּד שְׂחֵיב בְּאַחֲרֵי־וְתָם עַד שְׂיָבִיא לְהַר הַבַּיִת.

הַרִי שֶׁהֵבִיא מִמֵּין אֶחָד וְקָרָא, וְחָזַר וְהֵבִיא מִמֵּין אֶחָד, אֵינוֹ קוֹרָא: היה לו בפרדס כמה מיני פירות, הביא ביכורי ענבים וקרא, לאחר חודש רוצה להביא ביכורי תאנה - בא יבא ברינה אך לא יקרא. דכתיב 'הגדתי היום', כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.

כאן נשלם רשימת המביאים ואינם קורין, ומכאן והלאה רשימת המביאים וקורין.

---

2 כן כתב הגר"ח"ק בפ"ד ה"י. וצ"ע דבפ"ג ה"ח כתב הרמב"ם שאם נטמאו הביכורים אין הסלים לכהנים. ושם כתב בדרך אמונה ס"ק נ"ג, שאם נטמאו הביכורים שאז אינן ניתנים להכהן אלא נופצן בעזרה, אינו נותן הכלי, שהרי אינם ראויים לו הביכורים אפילו להסיק תחת תבשילין. ויש ראשונים [הר"ש הרא"ש, רע"ב, ירושלמי, מהר"י קורקוס] דס"ל דהסלים לכהנים ואפילו אם הם של כסף וזהב. וצ"ע מדוע הביא בפ"ד רק דעת שאר ראשונים שנותן הסל, ולא הביא דברי הרמב"ם מפורש שאינו נותן הסל.

ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון- 03-6171111

להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון-
www.kolhalashon.com